

A helyi pénz és társadalmi vonatkozásai

Szóka Károly*

Abstract **Local currency and its social aspects.** Local currency and similar initiatives can be found in many places of the world. These can be either self-help, administrative systems (for example Time Dollars, Ithaca Hours) or emissions of a money substitute's local currency (for example WIR, Chiemgauer, Urstromtaler, Kékfrank). The local currency works similar to the vouchers but it is transferable and has secondary circulation. It complements the trading of national currency but it does not want to replace it. Its role is to connect economic and non-economic stakeholders; protect the local economy and as well it can be used like an anti-crisis resource. The difficulty of the system's administration is to set up an organization which operates it. The costs of marketing and public relations are high; it is also hard to convince the entrepreneurs of joining it; there is no governmental guarantee and the early mistrust is also significant. The local currency can only be operated by regional co-operation and for this the collaboration of the local governments, entrepreneurs and individuals is needed.

Keywords local currency, substitutes for money, local economy, economic stimulus

1. A pénz és a helyi pénz meghatározása

A tanulmány a helyi pénzekről és a helyi pénz-rendszerekről szól, de úgy tartom helyesnek, ha a pénz fogalmi megközelítésétől, funkcióiból indulunk ki, hiszen a helyi pénzeknek is – többé-kevésbé – feladata, hogy e funkciókat betöltsék.

Mi is a pénz? A közgazdasági szakirodalomban sokféle fogalmi meghatározással találkozhatunk, melyek néha igencsak eltérnek egymástól. Éppen ezért kimondható, hogy a pénznek nincs igazán egzakt definíciója, funkciói segítségével tudjuk körüljárni szerepét. Indulásnak elfogadhatjuk azt a megközelítést, hogy „a pénz általánosan elfogadott csereeszköz, forgalmi eszköz, amely alkalmas adósságok kiegyenlítésére, olyan különleges áru, amely az általános egyenérték társadalmi szerepét tölti be”. Áruként is felfogható, mely valamilyen tömegesen jelentkező igényt elégít ki, funkcióin keresztül.

Nézzük a hagyományos és újabb funkciókat:

- forgalmi eszköz funkció;

* Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar, Sopron
E-mail: kszoka@ktk.nyse.hu

- fizetési eszköz funkció;
- értékmérő majd elszámolási eszköz funkció;
- kincsképzési (vagyon felhalmozási) eszköz funkció;
- világpénz, illetve hatalmi eszköz funkció;
- vagyontartási eszköz funkció;
- spekulációs pénzkeresleti funkció és az
- információhordozó funkció.

Összefoglalva beláthatjuk, hogy a pénz infrastrukturális tényezővé változott az idők folyamán, lehetővé teszi a közösségen belüli munkamegosztást, és a tevékenységcsere résztvevői között az információ- és az anyagáramlást, illetve a pénz intézményrendszerének működtetéséhez szükséges a társadalmi szintű megegyezés és elfogadás.¹

Helyi pénz² és a helyi pénz jellegű kezdeményezésekkel a világon sokféle találkozhatunk. Az ilyen jellegű kezdeményezések két fő csoportra oszthatók.

Az első csoport tulajdonképpen egy önszolgáltató, adminisztrációs rendszer, mely a közösség tagjainak egymással való – árucikkek, szolgáltatások – cseréjét könnyíti meg. Ezeket közösségi önszolgáltató rendszernek, csereklubnak, helyi cserekereskedelmi rendszernek, szívesség banknak, kaláka körnek is nevezik. Az elnevezések és a tartalmuk kicsit más, de mindegyiknek legfőbb célja, hogy egy közösségben, a kihasználatlan lehetőségeket összekössék a kielégítetlen igényekkel. Valamilyen egyszerű rendszert használnak fel a csere nyilvántartására (Pl.: Time dollars: Time-keeper” szoftver, Ithaca órák: „Ithaca Daily Journal” újság).

A második csoport egy helyi fizetőeszköz, egy pénzhelyettesítő eszköz kibocsátása. Van olyan, amelyik tartja értékét (WIR, Kékfrank), van, amelyiknek idővel romlik az értéke (Chiemgauer, Urstromtaler) de mindegyikben közös, hogy alapvetően helyben történő áru- és szolgáltatásforgalomra ösztönöz, azaz egy adott helyiségben vagy térségben működik, így a térségi gazdasági kapcsolatokat erősíti, megpróbálja kivédeni a negatív gazdasági hatásokat, mint pl. munkanélküliség vagy a kereskedők, vállalkozások csődje.

A helyi pénz nagyon hasonlít az utalványhoz. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az utalvány, mint intézmény nagyon sikeres, hiszen az utalványok évente több mint 52 milliárd eurós piacot képviselnek az Európai Unióban, hetente több millió cserél gazdát és gyorsan növekvő piacot jelentenek Európában.³ Fontos szerepük van a javadalmozási rendszerben, hiszen a foglalkoztatók, a munkavállalók és a szolgáltatók körében kedvelt és folyamatosan működő rendszer, hozzájárul a gazdaság kifehérítéséhez és az alapfizetés kiegészítésére is használható. Adózási és juttatási szabályzata minden országban más és folyamatosan változik, ez valamilyen mértékben mindig bizonytalansági tényezőt jelent.⁴

A helyi pénz azonban pár lényeges tulajdonságában eltér az utalványoktól. Az egyik ilyen eltérés, hogy míg az utalványok beváltásával „életének gazdasági forgása” lezárul, a helyi pénz átruházható – sőt, ez is az egyik lényeges funkciója –, így annak

¹ Szalay 2008, 2. o.

² A helyi pénzekre, pénzhelyettesítőkre és az ilyen kezdeményezésekre nagyon sokféle elnevezés született, jelen tanulmányban a „helyi pénz” elnevezést használom, mivel Magyarországon is ezt terjedt el.

³ Az Európai Bizottság 2012 májusában javaslatot terjesztett elő a hozzáadottérték-adózás uniós szabályainak módosítására; bővebben: http://ec.europa.eu/magyarorszag/press_room/press_releases/20120510_utalvanyok_adoszabaly_hu.htm

⁴ Az utalványokkal kapcsolatos hozzáadottérték-adózás uniós szabályok módosítása, felülvizsgálata most folyik; javasolt ÁFA jogszabályokról bővebben: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/vat/key_documents/legislation/proposed/index_en.htm.

másodlagos piaci forgalma is létrejön. A másik, hogy míg az utalványoknak van lejárat-i időpontjuk, a helyi pénz alapesetben egy lejárat nélküli fizetési eszköz.⁵

2. A helyi pénzek és pénzhelyettesítők főbb jellemzői⁶

A helyi pénzek szerepe sokoldalú. Egyrészt kiegészíti az adott nemzeti valutával való kereskedelmet egy térségben, és ebben a megközelítésben nem arra törekszik, és nem is célja az ország hivatalos fizetőeszközének kiváltása. Természetesen a vállalkozásoknak nincs elfogadási kötelezettsége, így alkalmazása nem kötelező a helyi gazdasági szereplők, gazdálkodó szervezetek körében.

Másrészt a helyi pénz gazdasági és nem gazdasági szereplőket köt össze egy helyi pénzhelyettesítő eszközzel. Ezen fizetőeszköz régió kívüli felhasználása nem is lehetséges, elvinni természetesen lehet a régióból, de fizetési eszköz funkciója így erősen korlátos. Ebben az esetben inkább emlékpénzekről beszélhetünk, gyűjtőknél, látogatások alkalmával magánembereknél halmozódik fel egy kis része.

Védi a helyi gazdaságot a külkereskedelem „káros” hatásai ellen, alkalmazásával elkerülhető, hogy a térség gazdasága csak a másodlagos multiplikátorhatások révén fejlődjön (lásd még később). Tulajdonképpen a fiziokratizmus egyfajta régiós leképeződéséről van szó, hiszen ők vallották, hogy a társadalmi összetöke újratermelése külkereskedelem nélkül is végbemehet. Régiókra vetítve ez azt jelenti, hogy bár a régiók közötti kereskedelem fontos – ez nem is vita tárgya – de nem lehet kizárólagossága. Ezt erősíti, hogy a régió belső adottságainak kihasználása nagyban segíti az adott régió gazdaságának – belső – fejlődését, fejlesztését. A helyben élők mindig jobban tudják, hogy mit, hol, kinél érdemes vásárolni, vagy éppen szolgáltatást igénybe venni, mire vagyunk képesek, miben vagyunk jók; és ez már átvezet minket a szubszidiaritás témaköréhez.

Szintén ide tartozik, hogy a helyi bevételek egy része a régióban marad, hiszen azt helyi pénzben kapják meg és helyben fogják – remélhetőleg – elkölteni. Válságellenes eszköznek is használható, hiszen pénzügyi és gazdasági válság idején különösen igaz, hogy a forgalomban lévő pénz mennyisége csökken, a gazdaság likviditása romlik, a munka- és pénzkereseti, valamint a hitelfelvételi lehetőségek beszűkülnek, ezért a közösség tagjai pénzhányban szenvednek. Gyorsan hozzá kell tenni, hogy az üzleti szférában jelentkező bizalomhiányon nem segít a helyi pénz, ez sajnos általános jelenség, sőt a körbetartozás „intézményét” sem szünteti meg az a tény, ha helyi pénzről van szó.

A helyi valutát mindig az adott ország politikai kormányzata által meghozott rendeletben meghatározott értékben rögzítik, oly módon, hogy leggyakrabban egységnyi helyi valuta egyenlő egységnyi nemzeti valutával, tehát az átváltási arány 1:1.

A kibocsájtott pénzhelyettesítőnek szánt helyi pénz összegének megfelelő számlapénz- vagy bankjegymennyiség valahol letétben van, ez növeli a biztonságérzetet, bár ez valójában pénzteremtést nem jelent. Országonként eltérő a szabályozás, hogy mekkora a fedezet mértéke, de nehezíti a rendszer beindítását és működését, ha – mint például Magyarországon is – a helyi pénz fedezetének száz százalékának kell lennie.⁷ Mivel ennek a fedezetnek likvidnek kell lennie, azt nem fektetik be – ez is eltér országonként – és ez gátjává válhat a szervezet hatékonyabb működésének. Induláskor,

⁵ Madaras–Varga 2011, 225. o.

⁶ Tóth 2011 alapján

⁷ 2007/64 EK uniós irányelv és a 2009. évi LXXXV törvény alapján

főleg a bizalom erősítésének érdekében ez valóban nem igazán vitatható, de később indokolt lehet a fedezet részben történő befektetése, legalább likvid eszközök, pl. állampapírok formájában.

Tulajdonképpen, ha valaki ilyen technikai pénzhelyettesítőt vásárol, pénzt helyez el annál az intézménynél, amely azt kibocsátja, de az ezzel nem rendelkezik szabadon, hiszen bármikor visszaváltható nemzeti fizetőeszközzé. (Kivételek vannak, pl. a WIR, mivel az nem visszaváltható.) A visszaváltásnak általában van költsége, mely 2–5% közé sorolható. Hitelt technikai pénzhelyettesítőben nem nyújtanak, egyedüli kivétel pont a WIR-ben nyújtott hitel, a „WIR hitelkártya”.

A helyi pénzek további sajátossága, hogy többnyire lejáratall rendelkező rendszerként funkcionál, és tulajdonosának szembe kell néznie a valuta értékvesztésével is. Ez azt jelenti, hogy havonta, negyedévente „leértékelik”, így veszít vásárlóértékéből [*demurrage*]. Pont ez az értékvesztés biztosítja – pontosabban gyorsítja – a helyi pénz forgását, mivel így a fogyasztást preferálja a megtakarítással szemben.

3. Nehézségek és veszélyek

Természetesen a rendszer nem működik magától. A fenntartható működtetéséhez mindenképpen szükséges egy olyan szervezet felállítása, amely ezt kiemelt feladatának tekinti, és valóban tesznek is érte. A szervezetnek sok feladata van/lesz, az egyik legfontosabb, hogy olyan listát állítson össze és kezeljen, frissítsen az ebben résztvevő vállalkozásokról és elfogadóhelyekről, ahol ezt a pénzt elfogadják. Ez manapság internetes felület nélkül elképzelhetetlen, és ez nem csak a fiatal(abb) korosztályra vonatkozik, hanem szinte mindenkire.

A „minden kezdet nehéz” mondás itt kiemelten igaz, hiszen a rendszer elindítása nem könnyű, mert kezdetben nehéz rábírnai a vállalkozásokat, hogy részt vegyenek ebben a rendszerben, a meggyőzés, a motiváció, a kommunikáció is kemény feladat. Erős – éppen ezért drága – és újszerű marketing, illetve PR eszközökre van szükség, mely meggyőzi mind a vállalkozásokat, mind a leendő fogyasztókat az előnyökről. Gondoljunk csak arra, hogy a berögzült vásárlói szokások megváltoztatása milyen nehéz... Gyakori eszköz, az „olcsóbb váltás”, mely esetében általában 5% kedvezményt adnak, azaz a beváltott 100 egységnyi nemzeti valuta 105 egység helyi pénz „ér”. Mindenképpen indokolt a nagy kapcsolati tőkével rendelkező emberek, a média meggyőzése, akiknek adnak a szavára, felfigyelnek kijelentéseikre, és éppen ezért közösség formáló erővel rendelkeznek. Ez nem azt jelenti, hogy elegendő „egyszer” az ügy mellé állni és nyilatkozni a helyi médiában, hanem folyamatosan részt kell venni a népszerűsítésben, példamutató magatartással élen kell járni.

Már említettem, hogy ez a helyi pénz-rendszer jelentős gazdasági erőt képvisel(het), azaz gazdaságfejlesztő erővel bír(hat). Viszont azt is meg kell említeni, hogy egyes emberekben, vállalkozókban esetleg téves képzetet alakíthat ki ezen „erő”, szóval azért túlzott várakozásaink ne legyenek – legalább is az elején – azzal kapcsolatban, hogy a rendszerben részt vevő vállalkozások esetleg „legyőzhetik” az erős multi vállalkozásokat, hiszen ez irreális lenne. Nem a multik elleni harcról van szó, inkább a forgalom egy részének átereléséről. Egy régió sem képes szükségleteit teljesen kielégíteni az adott régióból származó termékekből, szolgáltatásokból, így a gazdálkodók, magánemberek jövedelmük egy részét biztos, hogy a régióon kívül termelőknek – és adózóknak – adják át.

A magánemberek részéről negatívumként érzékelhető az a veszteség, ami ebben a rendszerben éri őket, hiszen a „normál” banki betétekkel ellentétben, itt nem

kapnak kamatot. (Nem is ez a rendszer működésének értelme, viszont ezt kommunikálni kell!)

A bizalom ellen hat még az állami garancia hiánya, illetve a hamisítási veszély, hiszen értelemszerűen a helyi pénzek – mint papírpénz – nem rendelkeznek, nem rendelkezhetnek olyan sok biztonsági elemmel, mint egy nemzeti valuta. A helyi pénzt kibocsátók természetesen gondolnak erre, így – lehetőségeikhez képest – a lehető legjobb minőségben, színvonalon és biztonsági elemekkel felvértezve bocsájtják ki a pénzt, melyet általában az adott ország jegynyomdájával együttműködve alakítanak ki.⁸

Ezzel kapcsolatos a szabályozás kérdésköre is. Természetesen minden országban mások a körülmények és a szabályozási feltételek, de elmondható, hogy sok országban hiányzik a pontos szabályozás, ahogy Magyarországon is.

Hiányzik a szabályozás:⁹

- az utalványok törvényes fizetőeszközzé való visszaváltásánál, visszaváltási jutalék kérdésénél;
- az esetleges változtatások érintettekkel történő megismertetésénél;
- a fedezet nélküli utalványok kibocsátásának tilalmában, esetleges csődveszély a pénzügyintézetnél;
- a fedezet kezelésének módjában, felszámolás esetén a fedezet védelmében;
- az utalványt kibocsátó társaság számára egyéb tevékenységek korlátozásában és
- a fedezetből, jutalékból származó nyereség elosztási módjában.

Szabályozni kell a formai követelményeket is:¹⁰

- A kinyomtatott utalvány vagy elektronikus pénz legyen;
- mi legyen a pénzhelyettesítő neve;
- a kibocsátott utalvány mennyisége és címeinek a meghatározása;
- milyen forrásból történjen a tervezésnek, a biztonsági elemek elhelyezésének és az előállításnak a finanszírozása és
- a hivatalos pénzre váltásnak legyen-e költsége (és ha igen, akkor mennyi).

Szintén nehézséget jelent, ha a helyi pénz nem tölti be kellőképpen szerepét, azaz nem sokáig marad körforgásban. Ez alapvetően attól függ, hogy elég vonzó-e az áru és szolgáltatáskínálat, amit helyi pénzzel meg tudunk vásárolni. Ha nem, akkor a rendszer működése nem lesz hosszú, nem lesz életképes. A másik oldalt is vizsgálni kell, azaz a helyi pénzzel értékesítők (vállalkozások) az adott áru és szolgáltatás előállításában milyen olyan beszerzési forrásokat tudnak használni, ahol ezért vagy azért az „alkatrészért” helyi pénzzel tudnak fizetni, hiszen nem a helyi pénz felhalmozása a céljuk. Az önkormányzatoknak is nagy szerepe van a helyi pénz használatának „gyorsításában” (lásd még később).

Meg kell említeni a bukás lehetőségét is, mert előfordulhat, hogy a rendszer nem indul be igazán, nagyon kevés helyen lehet beváltani, vagy ritka, nem keresett termékekre, szolgáltatásokra költhetünk csak helyi pénzzel, vagy egyszerűen az emberek nem váltanak be nemzeti fizetőeszközt helyi pénzre, akkor a helyi pénzálló-

⁸ Perkóvátz Tamás szerint a legnagyobb sikere a soproni Kékfranknak az lenne, ha hamisítanák (v.ö. -mi-2011).

⁹ Helmeczi-Kóczán 2011, 40–41. o. alapján.

¹⁰ Léglér-Kovács-Vágyi 2011, 6. o.

mány olyan alacsony mértékű, illetve olyan alacsony mértékűre csökken, hogy az adott régióban a helyi pénz-kezdeményezés megbukhat.

4. Társadalmi vonatkozások

Az első, amit meg kell említeni, az a közösségi összetartó erő, illetve annak erősítése. Tulajdonképpen arról a bizalmi tőkéről beszélhetünk, mely az egyik ilyen legerősebb közösségi erő. Mivel a helyi pénz gazdasági és nem gazdasági szereplőket köt össze, azzal növeli az összetartozás érzését, hogy közös érdekünk, hogy egymással „kereskedjünk”, azaz a megtermelt bevétel egy része maradjon helyben, „gazdagítsuk inkább egymást”. Mivel a vállalkozásoknak nincs elfogadási kötelezettsége, ez nem biztos, hogy magas szinten működik, de ha nem működik, akkor pont az értelmét veszti el a helyi pénz-rendszer adott régióban való működtetése.

Ehhez kapcsolódik a már említett demurrage is, azaz a deklarált lejáratú idő. Érdekelté teszi a régiót, a régióban helyi pénzt használókat, hogy valóban használják is azt, mivel egy idő után lejár, illetve ezt segíti elő a már szintén említett időszakonkénti leértékelés is. Ha élnek ezzel a lehetőséggel, azaz forgatják, akkor a helyi valuta akár gyorsabban is forog(hat), mint a nemzeti fizetőeszköz. Ugyanaz a pénzmennyiség többször is megfordul a lejáratú idő miatt, ezért ugyanazon idő alatt nagyobb bevételt, forgalmat eredményezhet a vállalkozásoknál, szervezeteknél. Mivel a régióban inkább egymás között fognak kereskedni, ez erősíti, növeli a kooperációt a már régebben is együttműködő felek között is. Ez a kooperáció, ez az erősebb együttműködés kedvezőbb környezetet teremthet a helyi innovációk és a fejlesztések számára is.

Itt említenő meg még a seigniorage kérdése is. Nemzeti valuta teremtése során valódi seigniorage-bevételről beszélünk, azaz a jegybank pénzteremtése egyfajta speciális jegybanki, így közvetve állami bevétel. A helyi pénz kibocsátása esetében az összegyűjtött banki számlapénz fedezete mellett bocsátanak ki helyi pénzt. A fedezet egy részének bizonyosan állandóan rendelkezésre kell állnia, de a szabad tartalék befektethető, ennek haszna a bruttó „seigniorage”-jövedelem. Ahogy már említettem, a rendszer működtetésének vannak költségei (pl. tervezés, nyomtatás, hamisítás elleni védelem, marketing stb), így ezeket levonva kapjuk meg a nettó „seigniorage-t” ami a bruttó seigniorage működtetési költségekkel csökkentett része.¹¹

A helyi pénzek, mint pénzhelyettesítők használata csökkenti a nemzeti valutában megjelenő készpénzhasználatot, tehát csökkenti a készpénzkibocsátás jegybanki nyereségét, a seigniorage-t, azaz a költségvetés bevételeit csökkenti. Mivel a helyi pénzek mennyisége, forgalma az egész világon elenyésző a nemzeti valutákhoz képest, a jegybankok nem gördítenek igazi akadályokat a helyi pénzek bevezetése és használata elé. Ennek az az oka, hogy a helyi pénzt használók, a régió számára jelentkező előnyöket akkora társadalmi haszonnak tartják, ami nagyobb, mint ez a seigniorage-veszteség.¹²

Nagyon fontos és különösen manapság kiemelt téma a munkahelyek megtartásának és bővítésének lehetősége. Megvizsgálandó annak a lehetősége, hogy a régióban foglalkoztatottak bérének egy részét helyi pénzben fizessék ki. Ha a fizetések egy részét tehát helyi pénzben fizetik ki és emiatt azt a régióban költik el, akkor az teljes egészében a régióban marad. Számítani lehet arra is, hogy akik a fizetésüket helyi pénzben kapják meg, azok nem teljes egészében váltják be nemzeti valutára, hanem a régióban költik el és ez közvetve – szinte már közvetlenül – munkahelyeket termet, de

¹¹ Madaras–Varga 2011, 229. o.

¹² Kun 2006, 5. o.

legalább is óv meg. Természetesen ennek feltétele, hogy olyan elérhető árukra és szolgáltatásokra lehessen elkölteni a helyi pénzt, amire a fogyasztóknak valóban szüksége is van.¹³ Ez óvja a helyi kereskedőket, vállalkozásokat az esetlegesen bekövetkező keresletcsökkenéstől.

Alapesetet tekintve, egyes vállalkozások térnyerése szükségszerűen valamely más vállalkozás térvesztésével jár együtt – kivéve a nagyon innovatív, új vagy újszerű termékek, szolgáltatások esetében – így első ránézésre a „kaszinó vagy tőzsde elv” működik, ha valaki nyer (termelékenység- vagy bevétel-növekedés), akkor egy másik tönkremegy. A helyi pénz szakít ezzel a felfogással, mert ennek alkalmazásával elkerülhető, hogy a régió csak a másodlagos multiplikátorhatások révén, a bázis- és erőforrásfüggő szektor jövedelemnövelő hatására fejlődjön. A bázisszektor a régió kívüli keresletet elégíti ki, mely a külső kereslet növekedése esetén nagy növekedésre képes. A helyi szektor a régió belüli keresletet elégíti ki, növekedését a helyi fizetőképes kereslet határozza meg. Az erőforrásfüggő szektor az előbbi két szektor kombinációja. Tehát a kereslet egy része mindenképpen helybeni, valamennyire korlátozott, a másik része pedig a régió kívülről érkező jövedelem, amely bővülésre ad lehetőséget.¹⁴

Konkrét alkalmazását tekintve ajánlható az a megoldás is, hogy ne „nyomatott” készpénz legyen a helyi pénz, hanem a mai kornak talán jobban megfelelő elektronikus megoldás, azaz valamilyen kártya alapú megoldás. A manapság elterjedőben lévő „paypass” megoldások is szóba jöhetnek, főleg kis összegű fizetések esetében.

Ha a szervezeti háttérrel nézzük, akkor fontos kiemelni az operatív munkát, hiszen a régió, a helyi társadalom ezzel mindenképpen és nap, mint nap kell, hogy találkozzék. Nem csak a már említett komoly munka és a szakértelem szükséges hozzá, hanem az is, hogy ezt a munkát végzők elkötelezettek legyenek ez iránt, hiszen például a „húzónev vagy -nevek” távozása nagyon alááshatja a kezdetben amúgy is alacsony szintű bizalmat.

Kihagyhatatlan szerepük van – kellene, hogy legyen – az önkormányzatoknak. A helyi pénz akkor lehet igazán sikeres, ha nem csupán egyfajta „magánkezdemenyezésként” fut, hanem a helyi önkormányzat is aktív szerepet vállal benne. Ami egy fontos kérdés, az a munkabérek és közterhek fizetése. Javasolható, hogy az önkormányzat a fizetések egy részét – először legalább a közalkalmazottak, köztisztviselők esetében – helyi pénzben adja. Itt is segíthet az „olcsóbb váltáshoz” hasonló „prémium” megoldás, azaz, hogy helyi pénzben többet fizet bérként valamennyi százalékkal, mint nemzeti valutában. A következő lépés lehet, hogy nemcsak a fizetések, hanem a segélyek, támogatások egy része is helyi pénzben érkezzen meg a jogosultaknak. Ha a közterheket (helyi adók, közüzemi díjak) is lehet helyi pénzben fizetni, az nagyban hozzájárul a rendszer életképességéhez, hiszen a helyi pénz bevétellel rendelkező vállalkozásoknak sem lesz érdeke – csökkentett összegben – visszaváltani azt nemzeti valutára. Azt is tudjuk, hogy egy önkormányzatnak sok kiadása van, ezeket teljesítheti helyi pénzben is az azt elfogadó vállalkozásoknál. Személy szerint az önkormányzatok aktív részvétele nélkül nem látom a lehetséges hosszú távú fennmaradás és siker zálogát a helyi pénzeknek.

¹³ Erre jó példa a Balatoni Korona, melyet a Pólus-Coop Zrt. boltjaiban lehet kedvezményesen elkölteni (vö. www.balatonikorona.hu/elfogadohelyek).

¹⁴ Lengyel, 2010 (hiv. Tóth, 2011. 67. és 76. old.)

Összefoglalás

A helyi pénzrendszerek, a helyi pénz bevezetése nem új keletű gondolat, de az elmúlt években, hazánkban is előtérbe került, volt, ahol meg is valósult (Kékfrank, Balatoni Korona). Bevezetése és használata mellett számos érv sorakoztatható fel, mint például a helyi gazdaság védelme, munkahelyteremtés, közösségi összetartó erő növelése. A helyi pénz bevezetésével a helyi fogyasztás egy részét helyben lehet tartani, pontosabban annak elköltésében a helyi pénz elfogadó vállalkozások lennének érdekeltek, akik szintén helyben költenék el ezt az összeget, és így tovább foroghatna a régióban ez a helyi pénz. Ez valamikorra védelemet is biztosítana a régió számára, hiszen védené a helyi vállalkozásokat és nem az összes fogyasztás vándorolna a multi cégekhez, nagyobb mértékben maradna a bevétel és a profit helyi zsebekben. Egy ilyen rendszer alkalmazásával azonban számos kérdést is tisztázni kell, mint például a szabályozás, biztonság, kibocsátás, működtető szervezet, humán háttér, valódi használat, körforgás biztosítása, marketing, önkormányzati háttér. Véleményem szerint nem lehet egyszerűen mérlegre tenni ez előnyöket és a hátrányokat, problémákat, hiszen a regionális gazdaságfejlesztés közös érdekünk és a kormányzat által is deklarált cél. A problémákat közös erővel meg kell oldani, az előnyöket fajsúlyos, hathatós támogatással ki kell használni, és ha ebben a helyi közösség is partner, akkor jelentős erő kerülhet a helyi gazdaság kezébe. Végül egy, a gyógyászatban is emlegetett mondattal zárnám tanulmányomat: „Használj, hogy használjon!”

Felhasznált irodalom

- Helmecki István Nándor – Kóczán Gergely (2011): A „helyi pénznek” nevezett utalványokról. In. dr. Simor András (Szerk.) *MNB szemle*, Budapest, 2011. április.
- Kun János (2006): *A pénzhelyettesítőkről*. PSZÁF tanulmány, Budapest.
- Léglér Nikoletta – Kovács Tamás - Vágyi Ferenc Róbert (2011): A helyi pénz és az önkormányzat kapcsolata. In. *Adóz(z)unk a jövőnek? Pénzügyi, adózási és számviteli szakmai konferencia* CD kiadvány, Sopron.
- Lengyel Imre (2010): *Regionális gazdaságfejlesztés. Versenyképesség, klaszterek és alulról szerveződő stratégiák*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Madaras Attila – Varga József (2011): A helyi pénz seigniorage-hatása. In Lázár Ede (szerk.): *Gazdasági és üzleti kihívások a Kárpát-medencében*. Sapientia Egyetem. Státus Kiadó, Csíkszereda.
- mi- (2011): Egyre trendibb a helyi pénz. „*Mindennapi*” közéleti portál, 2011. június 29. [<http://mindennapi.hu/cikk/tarsadalom/egyre-trendibb-a-helyi-penz/2011-06-29/4501>]
- Szalay Zsuzsanna (2008): *A szelíd pénz forradalma (Közbirtokosságon nyugvó pénzrendszer megteremtése)*. Budapesti Corvinus Egyetem 93. számú műhelytanulmány, Budapest.
- Tóth Balázs (2011): A helyi valuta szerepe a lokális gazdaságfejlesztésben. In. Csapódi Pál (szerk.): *Pénzügyi Szemle*. Állami Számvevőszék. Budapest.